

Nr 198.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Bollnäs m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Henning Leo.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 8 mars 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Leo:

I skrivelse den 2 mars 1935 har *telegrafstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp för telegrafverkets räkning av en tomt i Bollnäs för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 24,000 kronor. Till stöd härför anför styrelsen till en början följande:

Bihang till riksdagens protokoll 1935. 1 saml. Nr 198.

I Bollnäs köping är telegrafverkets telefon- och telegrafstation för närvarande inrymd i en förhyrd lägenhet om åtta rum och två kök för en årlig hyressumma av 5,000 kronor. Nu gällande hyreskontrakt utlöper den 1 oktober 1940.

Utvecklingen av antalet inkopplade lokalledningar, antalet huvudabonnemang och telefonapparater under de senaste tio år framgår av följande tablå:

Vid in- gången av år	Antal lokal- ledningar	Antal huvud- abonnemang	Antal telefon- apparater
1926	572	593	730
1927	610	634	798
1928	628	651	815
1929	654	682	852
1930	682	717	889
1931	723	748	916
1932	757	783	947
1933	772	797	959
1934	790	812	985
1935	812	835	1,007

Nuvarande stationslokaler äro icke särskilt väl lämpade för sitt ändamål och medgiva ej snart behöflig utvidgning av telefonstationen. Härtill kommer, att nuvarande växelbordsanläggning är av äldre konstruktion och snart måste ersättas med ny stationsutrustning, för vilken ny stationslokal erfordras. För att en ny telefonstation skall hinna monteras i så god tid, att den gamla stationslokalen kan återställas vid kontraktstidens utgång, måste ny lokal för telefonstationen vara tillgänglig senast den 1 oktober 1938.

Telegrafstyrelsen meddelar vidare, att även för postverkets räkning erfordrades nya lokaler i Bollnäs samt att *generalpoststyrelsen* i skrivelse till telegrafstyrelsen den 1 februari 1935 härom anfört följande:

För postkontoret i Bollnäs förhyr postverket för närvarande av enskild person lokaler med en sammanlagd golvyta av omkring 200 kvadratmeter. Hyreskontraktet gäller till och med den 30 september 1937 med ett års uppsägningstid.

Dessa lokaler äro numera mindre lämpliga och särskilt på grund av den starka ökningen av besökande i postsparbanksärenden och för avhämtande av folkpensioner ej längre tillräckliga. I kassaexpeditionen finnas endast fullgoda platser för två kassaexpedienter. En extra plats kan visserligen anordnas vid ett mindre bord, men denna arbetsplats är ej tillfredsställande. Behov av ökat utrymme vid disken förefinnes därför redan nu, och kommer detta behov att bliva trängande vid en ytterligare ökning av trafiken. Den såsom vaktföreståndare tjänstgörande förste postassistenten har för närvarande sin arbetsplats i särskilt rum. För att denne mera effektivt skall kunna öva tillsyn över det löpande arbetet i kassaexpeditionen samt vara till hands, då hans medverkan behöves, är det i hög grad önskligt, om arbetsplats kunde beredas honom i expeditjonsrummet och där helst vid eller i närheten av disken. I den nuvarande lokalen är en sådan anordning omöjlig att genomföra. Expeditjonsrummet för ankommande och avgående poster är för trångt liksom fallet jämväl är med det rum, som begagnas av de från postkontoret utgående lokal-, lant- och lådbrevbärarna. Med de tjänstgöringsförhållanden (nattjänst), som råda vid postkontoret i Bollnäs, har postkontoret behov av ett särskilt måltidsrum. Möjlighet att inreda ett dylikt i den nuvarande lokalen saknas.

Det vore alltså synnerligen förmånligt, om postkontoret kunde beredas bättre lokalförhållanden. Vad nu särskilt Bollnäs beträffar, erfordras för postverkets räkning, förutom lokal för postkontoret, även överliggningsrum för järnvägspostpersonalen. För närvarande förhyras för denna personal 18 stycken överliggningsrum, belägna på olika platser i köpingen. Ur såväl postverkets som personalens synpunkt vore det givetvis fördelaktigt, om dessa rum läte sig inrymmas i samma byggnad som den, vari lokal för postkontoret kommer att förhyras.

Av de tomter, vilka enligt handlingarna i ärendet kunna ifrågakomma till inköp för uppförande av det planerade telegrafhuset, synes den i kvarteret Älgen av Apelgrens fastighetsbolag erbjudna tomten vara den mest lämpliga ur postverkets synpunkt.

För en ny postkontorslokal, vari möjlighet erbjöde sig att möta den ökning i trafiken, varmed postverket måste räkna, erfordras en golvyta av omkring 280 kvadratmeter i bottenvåningen och dessutom 20 kvadratmeter källare- eller vindsutrymme, förutom vagnbod eller garage.

Antalet erforderliga överliggningsrum kan för närvarande icke uppgivas, enär detta är beroende av de järnvägstidtabeller, som statens järnvägar komma att fastställa efter elektrifieringens genomförande å hela bansträckan Stockholm—Änge. Utkast till dessa tidtabeller torde kunna väntas om några månader. Enligt från statens järnvägar inhämtad uppgift skall elektrifieringen av denna bandel vara färdig före den 15 maj 1936.

För varje överliggningsrum erfordras en golvyta av omkring 12 kvadratmeter, vartill komma utrymmen för toalettanordningar m. m. Därest antalet i Bollnäs överliggande tjänstemän blir lika stort som för närvarande, är ett samlingsrum med en golvyta av omkring 25 kvadratmeter behövt, varjämte arten av personalens arbete nödvändiggör, att ett badrum med avklädningsrum anordnas.

Därest den av telegrafverket planerade stationsbyggnaden i Bollnäs kommer till stånd och densamma förlägges å här förut nämnd tomt i kvarteret Älgen eller ock å annan ur postal synpunkt lämplig tomt inom köpingen, är generalpoststyrelsen alltså villig att förhyra *dels* i byggnadens bottenvåning lokal för postkontoret om cirka 280 kvadratmeter, *dels ock* i annan del av byggnaden det antal överliggningsrum, varom generalpoststyrelsen — på skäl, som tidigare framhållits — först framdeles kan meddela besked.

I fråga om den närmare utformningen av de sålunda ifrågasatta lokalerna torde närmare förhandlingar i förekommande fall få äga rum.

För egen del anför *telegrafstyrelsen* slutligen följande:

I Bollnäs köping har under de senare åren pågått en livlig byggnadsverksamhet, vilket även medfört, att möjligheterna att erhålla en lämpligt belägen, obebyggd tomt för uppförande av en stationsbyggnad blivit i hög grad förminskade. Telegrafstyrelsen har emellertid, såsom framgår av generalpoststyrelsens förut anförda skrivelse, nu lyckats träffa preliminärt avtal om inköp av en lämplig tomt, del av stadsågan nr 68 kvarteret Älgen. Tomten, som erbjudits telegrafverket av A. G. Apelgrens fastighetsaktiebolag och som har en areal av cirka 2,000 kvadratmeter, har åsatts ett pris av 12 kronor per kvadratmeter, vilket pris med hänsyn till förhållandena torde få anses skäligt. Definitivt svar å erbjudandet måste lämnas snarast möjligt och senast den 1 juli 1935.

Då den nu till inköp erbjudna tomten synes utgöra den praktiskt taget sista möjligheten att kunna ordna såväl telegrafverkets som postverkets lokalbehov på ett lämpligt och ekonomiskt fördelaktigt sätt, finner telegrafstyrelsen det också vara synnerligen önskvärt att redan nu kunna förvärva

tomten i fråga. Med hänsyn till att nu gällande hyreskontrakt för postkontoret i Bollnäs utlöper den 1 oktober 1937 torde den eventuella nybyggnaden också böra taga sin början senast år 1936, varför telegrafstyrelsen, under förutsättning att den ifrågavarande tomten redan nu kan inköpas, ämnar inkomma med vederbörlig framställning härom att föreläggas 1936 års riksdag.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande den 4 mars 1935 anfört, att styrelsen icke hade något att i ärendet erinra.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, förefinnes för såväl postverket som telegrafverket inom den närmaste framtiden behov av större och även i övrigt lämpligare lokaler i Bollnäs. Genom att på sätt ifrågasatts förvärva en tomt och därpå låta uppföra en byggnad, innehållande erforderliga utrymmen för post- och telegrafverken, skulle dessa verks lokalfråga i Bollnäs bäst kunna ordnas. På grund härav och då mot det föreslagna inköpspriset, 24,000 kronor, intet synes vara att erinra vill jag tillstyrka telegrafstyrelsens framställning om inköp av ifrågavarande tomt.

Det erforderliga anslaget, 24,000 kronor, torde böra utgå av lånemedel under samma rubrik som telegrafverkets övriga anslag. Då medel för ifrågavarande ändamål icke beräknats i årets statsverksproposition, torde den i förslaget till riksstat för budgetåret 1935/1936 under rubriken »F. Lånemedel» upptagna inkomstposten »Övriga lånemedel» böra höjas med motsvarande belopp.

Innan jag gör erforderlig hemställan i ämnet, torde jag i detta sammanhang få anmäla ett av telegrafstyrelsen i skrivelse den 15 februari 1935 framlagt förslag, vilket innebär anvisande av medel ur telegrafverkets förnyelsefond för beredande av ökade frikretsförmåner åt vissa telefonabbonnenter å landsbygden.

Härvid torde jag till en början få erinra om följande:

Enligt gällande telefonreglemente (svensk förf.-saml. nr 298/1929, 399/1930 samt 81 och 246/1933) bestrider telegrafverket kostnaderna för lokal och betjäning vid alla växelstationer med minst 35 helårsabonnemang ävensom vid vissa andra växelstationer, vilkas kostnader telegrafstyrelsen av särskilda skäl ansett böra åvila verket. Sistnämnda grupp utgöres av sådana stationer med mindre än 35 helårsabonnemang, vilka på grund av svårigheten att anskaffa eller bibehålla lämplig föreståndare genom telegrafverkets försorg försetts med automatiskt växlingssystem. Vid samtliga nu angivna stationer anordnas s. k. frikrets, innebärande att kostnaden för anläggning och underhåll av ledning mellan huvudapparat och stationen bestrides av telegrafverket intill gränsen av ett för varje sådan station av telegrafstyrelsen fastställt område. Storleken av detta område utgör i regel vid stationer med 35—499 huvudabonnemang en cirkel med 1 km. radie och vid stationer med 500—1,499 abonnemang en cirkel med 1.5 km. radie. Vid stationer med 1,500—2,999 abonnemang är frikretsradies storlek 2 km. och vid stationer med minst 3,000 abonnemang minst 2.5 km. Utanför frikrets kunna abonnen-

terna förhyra ledning från telegrafverket mot en inträdesavgift av 25 kronor per km. eller, om ny stolplinje behöver anläggas för mindre än fem abonnenter, 75 kronor per km. och en årlig abonnemangsavgift av 14 kronor per km. De abonnenter, som så önska, kunna också — vid manuella stationer — själva anlägga och underhålla sin ledning från frikretsgränsen.

Vid övriga växelstationer, nämligen manuella stationer med mindre än 35 helårsabonnemang, skola abonnenterna själva bekosta lokal och betjäning, och de åtnjuta icke förmånen av någon frikrets. Abonnenterna vid dessa stationer kunna antingen förhyra ledning från telegrafverket på samma villkor, som nyss angivits för ledningar utanför frikrets, eller ock själva anlägga och underhålla dem. Vid dessa stationer utgår abonnemangsavgiften med ett lägre belopp än vid de av verket bekostade stationerna. I den lägsta abonnemangsklassen utgöra berörda avgifter 40 respektive 70 kronor för år.

Kostnaderna för anordnande av frikretsar bestredos intill år 1933 delvis såsom driftutgifter och delvis från av riksdagen anvisade kapitalökningsanslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Före år 1933 tillkommo frikretsformåner endast abonnenterna vid växelstationer om minst 50 helårsabonnenter, beträffande vilka lokal och betjäning bekostades av telegrafverket, ävensom vissa andra växelstationer, vilkas kostnader telegrafstyrelsen på grund av trafikens art ansett böra bestridas av verket.

I skrivelse den 11 november 1932 framlade telegrafstyrelsen förslag om utvidgning av frikretsformånerna jämväl till växelstationer med 35—49 helårsabonnemang. Styrelsen framhöll därvid, att anordnandet av frikrets vid stationer, där sådan förut icke funnits inrättad, krävde jämförelsevis omfattande arbeten inom telefontäten, då det befintliga ledningssystemet till viss del måste omläggas och då stundom även erfordrades flyttning av stationen, för att densamma skulle få ett i förhållande till flertalet abonnenter lämpligt läge. De totala kostnaderna för dessa arbeten, som vore avsedda att successivt genomföras under en tid av två år och som beräknats till 3,900,000 kronor, ansåg telegrafstyrelsen lämpligen böra bestridas med medel ur telegrafverkets förnyelsefond.

I utlåtande den 14 december 1932 anförde riksräkenskapsverket, att ifrågasvarande kostnader icke vore av enhetlig natur, i det att den del av kostnaderna, som utgjordes av ersättningsarbeten eller ersättningsanskaffning, vore att hänföra till driften belastande utgifter, medan den del, som avsåge utvidgningsarbeten eller nyanskaffningar, representerade kapitalinvestering. Beträffande förstnämnda del av kostnaderna kunde belastningen av driften ske antingen direkt i form av löpande utgifter eller ock indirekt genom att kostnaderna bestredes av förnyelsefondsmedel. Efter att hava erinrat om sitt den 15 september 1932 avgivna utlåtande angående användningen och placeringen av affärsverkens förnyelsefonder m. m. samt om gällande, i Kungl. Maj:ts brev den 19 mars 1926 fastställda bestämmelser rörande sagda förnyelsefonder anförde riksräkenskapsverket, att ehuru ämbetsverket vore av den principiella uppfattningen, att ifrågasvarande kostnader, till den del

desamma vore att hänföra till utvidgningsarbeten och nyanskaffningar, icke borde bestridas av förnyelsefondsmedel, ämbetsverket funne ett genomförande av telegrafstyrelsens förslag icke stå i strid mot gällande föreskrifter i ämnet men att i enlighet med sagda föreskrifter i så fall riksdagens medgivande borde inhämtas.

Vid anmälan av telegrafstyrelsens framställning i 1933 års statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 2, sid. 23—25) anförde jag, att den av riksräkenskapsverket omnämnda frågan om principerna för användningen och placeringen av affärsverkens förnyelsefonder syntes böra bliva föremål för ytterligare utredning, varför ett ståndpunktstagande till densamma icke då kunde ske. Då emellertid, såsom riksräkenskapsverket framhållit, telegrafstyrelsens ifrågavarande förslag till disposition av förnyelsefondsmedel icke stode i strid mot gällande föreskrifter i ämnet samt den avsedda utvidgningen av frikretsformånerna syntes äga fog för sig, förklarade jag mig beredd att, därest erinran ej uttalades från riksdagens sida, tillstyrka medelsanvisning för ifrågavarande ändamål i enlighet med vad telegrafstyrelsen föreslagit.

Mot vad sålunda anförts uttalade riksdagen ingen erinran (skrivelse nr 55 punkt 5:o).

Därefter har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut dels utfärdat kungörelse om ändrad lydelse av §§ 4 och 7 i telefonreglementet (svensk förf.-saml. nr 81/1933), dels ock för ifrågavarande ändamål ur telegrafverkets förnyelsefond hittills anvisat för år 1933 1,900,000 kronor samt för år 1934 ytterligare 1,000,000 kronor.

I sin föreliggande skrivelse den 15 februari 1935 anför *telegrafstyrelsen* till en början följande:

Sedan numera preliminärt bokslut över telegrafverkets rörelse för år 1934 uppgjorts, har det visat sig, att telegrafverkets överskott för nämnda år kan beräknas uppgå till mera än 34,000,000 kronor eller cirka 9.5 procent å det i medeltal disponerade kapitalet. Vid sådant förhållande vill det förefalla telegrafstyrelsen, som om man, utan att på något sätt träda statsverkets ekonomiska intressen för nära, borde kunna genomföra vissa önskvärda taxelättnader. Då å andra sidan det utredningsarbete, som av telegrafstyrelsen blivit igångsatt rörande eventuellt behövliga omläggningar av själva abonnemangstaxorna, ännu icke hunnit slutföras, är det för tidigt att nu framlägga något mera vittomfattande förslag till taxesänkning. Däremot synes telegrafverkets ekonomiska ställning nu vara sådan, att man alldeles oberoende av eventuella taxemöjligheter bör kunna genomföra en utvidgning av frikretsformånerna, vilket skulle medföra avsevärda lättnader för många telefonabbonnenter samt bereda möjlighet för en omfattande, ytterligare utbredning av telefonen på landsbygden.

Efter att hava erinrat om nu gällande, här förut omförmälda bestämmelser rörande växelstationerna på landsbygden anför telegrafstyrelsen vidare följande:

Till den för abonnenterna vid vissa växelstationer ganska betungande anordning, som innebär skyldighet för dem att själva bekosta lokal och betjäning ävensom innefattar avsaknad av frikretsformåner, finnes utomlands

i allmänhet ingen motsvarighet, utan vederbörande förvaltning bekostar som regel alltid lokal och betjäning och inrättar frikrets vid alla stationer. Storleken av denna frikrets utgör exempelvis i det statliga telefonnätet i Norge 3 km., i Tyskland 5 km., i Schweiz minst 2 km. och i Storbritannien 3.2 km. Dock bör kanske tilläggas, att antalet småstationer relativt sett i allmänhet är jämförelsevis mycket mindre i mera tätbefolkade länder än i Sverige.

Såsom ersättning för skyldigheten att bekosta lokal och betjäning, för frånvaron av frikrets samt för den kortare öppenhållningstid, som i allmänhet hålles vid de mindre telefonstationerna, åtnjuta abonnenterna emellertid hos oss viss kompensation i sådan form, att abonnemangsavgiften utgår med i allmänhet 30 kronor lägre belopp per år, varjämte abonnenterna hava rätt att utväxla ett obegränsat antal samtal med abonnenter vid samma station utan att detta påverkar abonnemangsavgiftens storlek. Enligt verkställd undersökning uppgå abonnenternas kostnader för lokal och betjäning i genomsnitt vid dessa stationer till 30 kronor per abonnent och år, varför abonnenterna som regel icke ha någon kompensation för frånvaron av frikrets och den kortare öppenhållningstiden.

Hela antalet abonnemang mot telefonreglementets villkor uppgick den 1 januari 1934 till 485,000, varav cirka 33,000 beräknas finnas vid stationer utan frikrets och 452,000 vid stationer, som då redan hade eller som enligt gällande bestämmelser skulle haft frikrets, fastän den ännu icke hunnit anordnas. Av sistnämnda antal abonnenter funnos 197,000 vid stationer med 1 eller 1.5 km. frikrets och 255,000 vid stationer med minst 2 km. frikrets.

Enligt telegrafstyrelsens uppfattning skulle det vara synnerligen önskvärt att bereda abonnenterna vid telegrafverkets samtliga stationer förmånen av frikrets, vilken som regel skulle utgöra en cirkel med minst 2 km. radie, telegrafstyrelsen dock obetaget att, när förhållandena så påkalla, medgiva en ytterligare utökning.

Genom en sådan förändring skulle en betydande minskning komma att inträda i kostnaderna för telefon för ett jämförelsevis stort antal abonnenter. Störst bliva givetvis fördelarna för abonnenter vid sådana stationer, som nu icke alls hava frikrets, men även de abonnenter, som bo utanför nuvarande frikrets vid stationer med 1 eller 1.5 km. frikrets, skulle få sina telefonkostnader nedsatta. Den ifrågasatta åtgärden skulle särskilt förbilliga telefonkostnaderna för dem, som bo på större avstånd från närmaste telefonstation, d. v. s. just för dem, som ofta hava särskilt stort behov av telefon, ehuru de höga ledningskostnaderna hittills kanske hindrat dem från att bliva telefonabbonenter.

Telegrafstyrelsen anser sig i detta sammanhang även böra framhålla, att, i förhållande till folkmängden, telefonens utbredning på landsbygden är jämförelsevis svag. Enligt en tidigare utförd beräkning, avseende 1931 års början, utgjorde sålunda antalet apparater per 1,000 invånare i städer och stadslänkande samhällen 168 mot endast 34 för den rena landsbygden. Denna olikhet torde i varje fall till en del bero just på den omständigheten, att kostnaderna för ledning å landsbygden ställa sig så mycket högre än i städer eller andra samhällen.

Den nuvarande ordningen har emellertid även en annan sida, som man har allt skäl att fästa avseende vid. Den möjlighet, som för närvarande gives abonnenterna att själva anlägga och underhålla sina ledningar och varav de i stor utsträckning begagnat sig, har ofta medfört, att ett flertal stolplinjer, stundom av mycket dålig beskaffenhet, särskilt i närheten av stationerna blivit uppförda efter samma väg, vilket icke blott medfört svårigheter för framförandet av telegrafverkets egna stolplinjer utan även kan med-

föra allvarliga olägenheter för vägtrafikanterna. Dessa olägenheter hava blivit så mycket mera kännbara efter automobilismens genombrott. Genom införandet av nya eller utvidgade frikretsar skulle telegrafverket erhålla möjlighet att på ett ur nationalekonomisk synpunkt mera rationellt sätt ordna ledningsnätet på landsbygden.

Vid nuvarande ordning har telegrafstyrelsen icke heller alltid kunnat motsätta sig inrättandet av nya små stationer tämligen nära förut befintliga, varigenom ett rationellt utbyggande av nätet och abonnenternas samlande till större enheter med därav följande ökade förmåner, exempelvis i fråga om öppenhallningstider och bättre expedition, icke alltid kunnat tillgodoses i den omfattning, som skulle kunnat vara fallet ifall hänsyn icke behövt tagas till att abonnenternas ledningskostnader måste hållas så låga som möjligt. I en hel del fall har telegrafstyrelsen emellertid redan nu måst medgiva vissa utökningar av den normala frikretsen för att undvika inrättandet av nya stationer nära intill förutvarande sådana, i följd varav frikrets-förmånerna emellertid kommit att i viss utsträckning variera från den ena stationen till den andra.

Beträffande den ekonomiska innebörden av föreliggande förslag om utvidgade frikrets-förmåner anför telegrafstyrelsen slutligen följande:

Vad angår kostnaderna för de ökade frikrets-förmånerna, är det icke möjligt att i förväg låta verkställa detaljerade beräkningar för det stora antal, omkring 4,000 stationer, som skulle beröras av förändringen. Verkställda överslagsberäkningar visa emellertid, att engångskostnaderna för viss kabelfiering av abonnentledningar samt för om- eller nybyggnad av abonnenter tillhöriga stolplinjer skulle komma att uppgå till ett belopp, som icke torde komma att överstiga 13.5 miljoner kronor. Med hänsyn till kostnaderna förutsätter styrelsen, att arbetet med inrättandet och utvidgandet av frikretsar skall ske successivt under en tidrymd av ungefär sex år. Av rent praktiska skäl torde det för övrigt icke kunna bli fråga om att på en gång genomföra ett så omfattande program som detta, och arbetstakten måste givetvis även bestämmas av omfattningen av de övriga arbeten, som telegrafverket har att utföra.

Telegrafstyrelsen är fullt medveten om att nu berörda arbeten i allmänhet icke kunna tänkas bli räntabla, i varje fall icke vad gäller stationer, som nu sakna frikrets, eller mindre frikretsstationer. Enligt styrelsens uppfattning bör emellertid den omständigheten, att det här skulle gälla i viss mån oräntabla anläggningar, icke utgöra ett hinder för den ifrågasatta lättningen för landsbygdens telefonabbonenter. Telegrafverket måste nämligen såsom ett statsverk anses hava skyldighet tillse, att *hela* landet i största möjliga utsträckning beredes samma möjligheter till telefonförbindelser, och det riktigaste måste därför också vara, att man ur ekonomisk synpunkt betraktar telefonnätet såsom en helhet och låter underskott på vissa punkter uppvägas av överskott å andra. Därjämte bör man icke förbise, att genom nu ifrågasvarande lättnader kan förväntas uppstå en ökad abonnenttillströmning, varigenom förutvarande abonnenter få större samtalsmöjligheter än förut och därmed också större nytta av sin telefon.

Telegrafstyrelsen utgår från att hela det för engångskostnaderna erforderliga beloppet — på samma sätt som under de senare åren skett vid inrättandet av frikrets vid stationer med 35—49 huvudabonnemang — skall bestridas av telegrafverkets förnyelsefond, från vilken styrelsen förutsätter, att Kungl. Maj:t på framställning av styrelsen kommer att anvisa medel för ändamålet i den mån arbetenas utförande så påkallar.

Den minskning i inkomster och den ökning i utgifter, som förslaget, helt

genomfört, skulle medföra, hava beräknats till 2,150,000 kronor. Å andra sidan kunna förväntas uppkomma nya inkomster genom ökat antal telefonabonnemang och rikssamtal. Enär, såsom förut framhållits, programmet är avsett att genomföras under loppet av ungefär sex år, torde storleken av telegrafverkets överskott knappast röna någon märkbar inverkan av förslaget realiserande. Då telegrafverkets överskott trots — eller kanske snarare till följd av — årliga taxelättnader för varje år ökats, gäller det nu icke annat än att använda en del av den beräknade framtida ökningen av överskotten för här berörda ändamål.

Slutligen tillåter sig styrelsen framhålla den viktiga omständigheten, att ifrågavarande frikretsarbeten komma att öka antalet arbetstillfällen icke endast vid telegrafverket utan även på annat håll till följd av det behov av kablar, stolpar, ledningstråd och smiden av olika slag — allt produkter, som tillverkas inom landet — som för anläggningarna bliva erforderliga.

Skiljaktig mening har uttalats av byråchefen G. Wold, som på anförda skäl ansett, att de stora överskotten å telegrafverkets rörelse i första hand borde användas för genomförande av nedsättningar i årsavgifterna för huvudabonnemang samt att det av telegrafstyrelsen ifrågasatta utbyggandet av frikretsar vid landets alla växelstationer i varje fall icke nu borde vidtagas.

Beträffande den förut berörda frågan om principerna för användningen och placering av de under kommunikationsverken lydande affärsdrivande verkens förnyelsefonder får jag erinra, att Kungl. Maj:t den 30 juni 1934 anbefallt riksräkenskapsverket att i samråd med generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen verkställa utredning *dels* rörande användningen och placeringen av sagda förnyelsefonder och därmed sammanhängande spörsmål, *dels ock* rörande sättet för kapitalanvisning till samma fonder ävensom att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Då denna utredning ännu icke slutförts, kan ej heller nu ett ståndpunktstagande till denna principfråga äga rum. Telegrafstyrelsens nu föreliggande förslag till disposition av förnyelsefondsmedel torde därför få bedömas med utgångspunkt från gällande föreskrifter i ämnet.

Departements-
chefen.

Vad den av styrelsen nu ifrågasatta utökningen av frikretsförmånerna beträffar, synas mig goda skäl anförda för att trots särskilt de avsevärda engångskostnader, varmed förslaget genomförande är förenat, vidtaga denna ytterligare förbättring i telefonförhållandena å landsbygden, varför jag finner mig böra giva förslaget min anslutning. Med hänsyn härtill och då den för ifrågavarande ändamål föreslagna dispositionen av förnyelsefondsmedel liksom den 1933 års riksdag underställde icke torde stå i strid mot gällande bestämmelser i ämnet, vill jag tillstyrka att, därest erinran ej uttalas från riksdagens sida, medelsanvisning för ändamålet framdeles äger rum på sätt av telegrafstyrelsen ifrågasatts.

På grund av vad vid redogörelsen för telegrafstyrelsens framställning den 2 mars 1935 anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Kungl. Maj:ts proposition nr 198.

dels till inköp för telegrafverkets räkning av tomt i Bollnäs för budgetåret 1935/1936 under Utgifter för kapitalökning, I. Statens affärsverksamhet, B. Telegrafverket anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av kronor 24,000; dels ock höja den i förslaget till riksstat för budgetåret 1935/1936 under rubriken »F. Lånemedel» upptagna inkomstposten »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Waldemar Wiens.